

p 193/68

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PO GOD. 1 - POJEDINI BROJ 2 p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svake subote

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIČ
- UVRSTBE PO CIENIKU I POGODBI

God. I.

ŠIBENIK, 16. svibnja 1908. god.

Broj 3.

Početak takozvane „pučke stranke“ u Dalmaciji.

Vodja „pučke stranke“ u Dalmaciji, D.r Jozo Smodlaka bio uvijek lahke i liepe besjede. Pripadao s početka našoj stranci prava, o kojoj ti je, puče, pisala Prava Pučka Sloboda u svom drugom broju. Nabacivao se „rodoljubljem“ još i u ono doba, pa mu i mudre glave povjerovala. Mislile da imadu posla s čovjekom od brka, pa mu jednoga dana povjeriše mjesto čak na Zemaljskom Odboru u Zadru.

Bio je to prvi slučaj da je jedan od naše stranke prava dolazio na Zemaljski Odbor. Mlad uz to čovjek, mogao Smodlaka mnogo i mnogo dobra učiniti svomu narodu na onomu mjestu. Zemaljski Odbor je prva pučka Oblast u zemlji. Uz to s onim mjestom skopčana je i plaća od punih 6000 (šest hiljada) kruna na godinu. A to nije mačji kašalj. Pa i kao odvjetnik, mogao je D.r Smodlaka dosta i u Zadru dobiti. Eto dakle da i činom potvrdi svoje rodoljublje, tim više što nije za ništa.

Svak je očekivao da će on poletiti u Zadar i početi u djelo stavljati što je pripoviedao za „mili njegov mali puk“. Nu on čini svoje račune. Ti računi ne pogoduju njegovoj sebičnosti, njegovim ličnim interesim, kako mu je sve liepo dokazao D.r Trumbić. I pred tim, svi ostali argumenti padaju.

Zaboravio Smodlaka tada na svoje toliko razvikano „rodoljublje“. Zbogom ode pusta mu ljubav za malim i velikim pukom. I on se na sablazan sve pokrajine odriče onoga mjesta. A da ga je prava ljubav za narodom vodila, imao ga se je, pa i gladan, primiti, a kamo li uz plaću od 6000 kruna na godinu!

Tad su poznali naši vidjeniji ljudi da su se u Smodlaci prevarili, da je njegovo „rodoljublje“ samo na jeziku. Odvratio svak od njega glavu, svi i najbliži mu prijatelji.

Što će sada naš D.r Jozo? Učene glave više mu ne vjerovala, a on se obratio onda k neukomu malomu puku. Onda je eto imala svoj početak stranka „za mali puk“. Pa kako se prije pri-nemagao govorima o rodoljublju pred učenim svietom, tako sada on počeo govoriti i pisati u svojim listovima koliko on ljubi mali puk i kako ga nije nikada niko prije njega ljubio ni dandanas ne ljubi.

Pa isto kako prvo zaveo učene glave svojim riečima, dokle ga niesu upoznali na djelu, tako on sada zaveo i mnoge od maloga puka. „Svi u našega Smodlake“ kliče mali puk. Nu kako su učeni upoznali koliko vriede rieči D.r Smodlake kad govori o rodoljublju, tako će brzo upoznati i mali puk da su rieči njegove stranke samo rieči i ostaju rieči.

Šteta je medjutim od ove stranke nepregledna u vjerskom i političkom pogledu. A korist? Ne vidimo već onu što Smodlakina kancelarija dobro radi i što nam je uresio grad Split svojom novom palačom. Njegovu prvom učitelju D.ru Anti Starčeviću, nejmrlom vodji stranke prava, narod milodarima pred samu smrt sagrađio kuću, a naš rodoljubni D.r Jozo sagrađio ju je evo prvo svoje četrdesete godine.

Pred tolikim rodoljubljem, pamet doista stane!

Dr. Iljadica i njegova garda na skup tini u Splitu.

1. Ko su naši demokrati.

Četita ljudi, na čelu kojih stoji D.r Jozip Smodlaka, sin c. k. činovnika i to od finance, stavila se na čelo da rade za mali puk, za težake. Pogledamo li u njihovu prošlost a i sadašnjost nazrieti ćemo, da su to ljudi, koji ili gule naš jadan puk, kao Smodlaka i Makale, ili da su na putu ktome, kao D.r Werk (niemac) D.r Iljadicu (Dotur bez doturije) i D.r pl. Tartaglia. Kako se vidi sve sami pučki sinovi, koji su s narodom bili, s narodom se odgojili, pak i za narod čute. (!)

Ovo su ljudi, koji nisu bili nikada čestiti hrvati i zato uz njih skupilo se sve ono, što hrvatski ne čuti, što bi sutra zapalilo svakog hrvata, što prezire svaku hrvatsku stvar, svaku hrvatsku svetinju.

Nikakovo čudo dakle, da su ovi ljudi uspjeli skupiti oko sebe nekoliko propalica i izdajica hrvatskog imena i obraza i u našoj okolići. A kod rečemo, da se oni sami hvale, da u Prvić Šepurinama i u Zlarinu imaju najjače svoje uporište, rekli smo sve.

U Šibeniku našem hvala Bogu mi smo svi pučani u nas nema ni knezova, ni baruna, svi se poznajemo i svi znamo, gdje smo i kud smo, samo nezna D.r Vice Iljadica i njegovi autonomaški i srbski odmetnici.

Ovu četetu, za porugu pod hrvatskom svetom trobojom poveo D.r Vice Iljadicu u

Split, da prisutvuju i čuju njegov govor, što ga je imao izreći u općinskom kazalištu na dan sv. Dujma.

2. Dotur Iljadica na Perkoviću.

Prvi govor izrekao je dotur Iljadica glavaru Boraje na stanici Perkoviću, koji je došao na poklon po nalogu svoga sela, da zahvali doturu Vici za svemu onomu, što su njegova braća učinila za sretnu Boraju, onda kad su bili no općini i kad se je dielio makte kukuruz i galeta. Dotur Vice reče glavaru, da on nezna za ništa od svega toga, jer da je bio tad u školi, da se spremi za visoke nauke... viške nau... ke, vidiš, više nego li sam ja. Vi ste kmetovi svi naše kuće reče dotur Vice. A od kada upita glavaru? E moj dragi, kako mi kazaše moja tupa braća Mate i Mijo, to je sve iz dobe kukuruza, galeta i „Gosp. Zadruga“. Pa šior Vice, bili bilo vrime, da se jednom dignete sa naših zemalja? E moj dragi glavaru, a kako bi smo onda mi živili. Ti znaš za ovakove nauke kao što ih imam ja i za ovako visoka čovika, kao što sam ja, moja su braća puno potrošila. Ja, a i moja braća svi smo bez posla, samo mali Bogde stoji u tangariji, a da nije tangarije i Boraje jao meni i mojoj braći.

Glavar nastavi tužiti se, a kad opazi dotur Vice da glavaru nepopušta i da vlak mora odlaziti reče: „Zbogom moj kapitane, ja ti nemogu pomoći. I ove godine moraš doniti ti i tvoji seljani svu litinu u našu konobu, jer ti si i tvoje selo naš kmet i dužnik“. Što govorite gospodin dotur? Niste li vi od pučke stranke, što kažete, da nema više kmeta i da svak od svoga mora biti gospodar. „Jest moj kapitane, ali to mi radimo ondje, gdje se netiče našeg interesa t. j. nas vodja. Mi smo proti crkvi, proti popovima, pa i protiv Boga, kad se tiče naše kuće, znaš moj kapitane. Ti ovo kaži svojim seljacima, a našim milim i virnim Borajcima“.

Glavar osta ko izvan sebe i razmišljajuć dalje reče: Zbogom doture, kaži sve to u Splitu, što si rekao meni, pa neboj se odmah će te izabrati za zastupnika maloga puka. Nije tvoj brat Mijo za ništa reko: „Narod je marva. Od česa vreća od toga i peklja“.

3. Drugi govor dotura Vice.

„Kremenjaci idu! Evo šibenskih Kremenjaka“. Ori se na željezničkoj stanici u Splitu. Vlak stao, a dotur Vice predaje doturu Smodlaku lovor vience što su poslali na poklon pučkoj skupštini sva sela od Šibeniku do Splita. Smodlaka se srami, pak ih predaje pl. Tartagli, a ovaj ih šalje Dorbiću.

Što u kapi vidite, to su sve naši kmetovi, a u klobuku robovi našeg terorizma

iz starih vremena. One crne kape, što opazate to su naši virni Šepurinjani, koji tim načinom žale svog Vlahova, ko što hrvati na Krku Zrinske i Frankopane. Zlarinjani nisu izostali. Svi su tamo naši, a evo ih i ovdje. Svi su oni de partito di „Lloyd austriaco“ a tim i svi naši. Ovo mi je potvrdio njihov poteštat Marin moj virni prijatelj.

Dosta Vice. Hvala! Hajmo u kazalište na okup. Evo ti „batistrada“. (Sliedi)

Malo brojaka na odgovor „Kremenjaku“

Razlike, što smo naveli najbolje tumače, kakova jebila njihova uprava, za koje nije ništa obćekoristna učinjeno u gradu, a pogotovo pak ne u selima, kojima se većinom davala kao milostinja kukavna svota od 20 K za javne radnje. Eto tako se tumači najbolje zapuštenost sela u ovoj občini za uprave gusarića, one uprave, koja je današnjoj ostavila u baštinu samo dugove i tolike puste potrebe pučanstva.

Današnja uprava razboritim i poštenim vodjenjem obč. financija, izpravlja pogreške gusarića, plaća dugove občinske, koje su oni učinili, izvadjajući radnje svugdje u selima prama razpoloživim sredstvima, a u zadnje doba uredila je eto „Ubožki Dom“, sagradila občinsko grijalište, sagradila pučku školu u Konjevratima, dovršila skoro četrnju u Krapnju, gradi zgradu za II. razrednu školu u Mandalini i druge tolike stvari učinila je uza sve to, da ima na ledjima golemi trošak za ukonačivanje domobranskog vojničtva i što za pošumljenje opredjeljuje godišnjih 5000 K.

A sad ćemo napomenuti pametnome Pendulu još jednu okolnost, koju je on morao uzeti u obzir, ako ne će da prodje kao nezalica. On je naime morao znati, da su uslied filoksera mnogi bili oslobođeni jednog diela nameta, te da su baš s toga razloga bili u godini 1907. izbrisani ovi občinski prirezi:

Za Šibenik K 1842'09, za Goricu K 1003'07, za Dolac K 214'63, za Crnicu K 70'82, za Boraju K 4'90, za D.o Biranj K 3 0'24, za D.o Kraljiće K 78'45, za Dubravu K 191'62, za Donjepolje K 988'40, za Grebašticu K 90'40, za Jadrtovac K 462'60, za Konjevrate K 504'88, za Lozovac K 3'12, za Mandalinu K 315'30, za Primošten K 271'29, za Rogoznicu K 83'87, za Vrpolje K 130'35, za Vrulje-Bilice K 771'69, za Zaton K 5046'92, za Krapanj K 156'48, — što zbrojeno daje, da je občina Šibenska od občinskih prireza god. 1907. primila 12791'12 K (dvanaest hiljada sedamstotina i dvadeset i jednu krunu i dvanaest para) manje nego što je imala primiti.

Što su tiče pak Šibenika, za koji se dražestni Pendul toliko brine i zauzumlje, tako da mu se čini strašno, što Šibenik plaća 150 po sto občinskog prireza na najmovnu kućarinu, upozorit ćemo ga na ono, što je „Hrvatska Rieč“ o tome kazala govoreći „o občinskim nametima“ i baš u broju 230. od 18. travnja ove godine. Ako mu ni to nije dosta, onda ćemo mu još nešto pred oči staviti, neka progleda i nek se više ne izvrgava ruglu. Neka znade dakle gospodar Pendul, da Zadar, jer je glavni grad po-

krajine, plaća 20 po sto državne najmovne kućarine, dočim Šibenik i ostala mjesta plaćaju u to ime samo 14 po sto. Od ove okolnosti evo što proizlazi, a ovaj primjer neka zapamti Pendul i svi njegovi, koji viču, samo da varaju. U Zadru na godišnji najam od 100 kruna plaća poreznik

državne najmovne kućarine	K 20'—
pokrajinskog prireza	54 po sto „ 10'80
občinskog prireza	66 „ „ 13'20
Ukupno	K 44'—

U Šibeniku na godišnji najam od K 100 plaća poreznik

državne najmovne kućarine	K 14'—
pokrajinskog prireza	54 po sto „ 07'56
občinskog prireza	150 „ „ 21'—
Ukupno	K 42'56

Dakle, radi razlike u državnoj najmovnoj kućarini izmedj 20 po sto u Zadru i izmedj 14 po sto u Šibeniku izlazi, da Šibenik sa 150 po sto občinskog prireza na najmovnu kućarinu plaća na svako 100 K najma K 42'56 sveukupnog poreza, a Zadar se 66 po sto istog občinskog prireza plaća na svako 100 K najma sveukupnog poreza K 44'—

Pametni Pendule, usporedi i promisli dobro drugi put što ćeš pisati, nemoj se ružiti, jer barem ove stvari kao dotur moraš znati, a onda bi morao biti barem toliko duševan, da ne prodaješ javnosti rog za svieću. A ti znaš za onu, da su — u laži vrlo kratke noge.

Kraj ovakvih obstojnosti samo bedasta glava ili zlobno srce može da prigovara današnjoj občinskoj upravi u Šibeniku, koja vedra čela stavlja u svako doba svakom poštenom građaninu na raspolaganje sve knjige i upisnike, što se odnose na administraciju občinske imovine.

Jest, svaki poštenu građanin ima to pravo i može ga slobodno vršiti, samo ne gusarići, koji su cielome narodu občine Šibenske poznati iz dobe, kad su obćinom upravljali i š nje odpuhani bili, jer nedostojni, da i nadalje na občini vladaju i upravljaju po gusarsku. Svaki poštenu građanin ima pravo, da izpita vodjenje občinske administracije, samo gusarići ne. Oni nemaju u ovom poslu glasa, jer su ga već davno izgubili.

Pendule, ovo zapamti, a uz to budi barem toliko sviestan, pa upoznaj, da već svak vidi i zna zašto sve drljaš i klevečeš n tvom klepetalu. Ti i tvoji gusarići hoćete, da opet zagospodarite obćinom, ne možete je pregoriti; za to se koprcate, za to ste biesni, za to napadate i sumnjičite poštene ljude, za to grdite sve i svakoga, za to izazivljete, za to zavadjate neuputne, za to menjate kabanice, za to biste se i poturčili.

Sviet lo vidi i zna, pa za to vam je sva muka zaludu. Piši, drljaj, koliko te god volja, — slabo će pomoći; — izgubili ste u narodu svako povjerenje. Samo ništarije, dangube i bezobraznici mogu vam begenati, a te vam rado, vrlo rado prepuštamo.

O prijavljivanju za oprost zemljarine od vinograda filokserom uništenih.

Zakonom od 12. 6. 1886. ustanovljeno je da vinogradi filokserom opustošeni budu oprošteni od plaćanja zemljarine.

Da se to postigne, treba podneti molbu na c. k. kotarsko poglavarstvo, odnosno c. k. kotarsko porezno Nadzorništvo onoga kotara u kom se nalazi opustošeni vinograd, naidalje do 30. srpnja. U molbi treba navesti broj čestice, odlomak u kom se vinograd nalazi, površinu vinograda i po mogućnosti broj posjedovnog lista.

Takova molba imala bi po prilici ovako biti sastavljena:

Slavno c. k. Poglavarstvo!

Filokserična zaraza u odlomku (ime odlomka) občine (šibenske) službeno je konstatirana, a pojavila se i u mojem vinogradu zv. (ime zemlje) čestice br... gornjeg odlomka, te mi se je uslied toga prihod znatno smanjio (ili ako je vinograd sasvim uništen, kaže se dohodka je sasvim nestalo, tako da su po ustanovam zakona od 12. 6. 1906. (D. Z. L. br. 118. i 3. 10. 1891. (D. Z. L. br. 150.) nastupile takove okolnosti, koje opravdavaju dozvolu odpisa zemljarine od uništenog vinograda.

Molim s toga To slavno c. k. Poglavarstvo (porezno Nadzorništvo) da izvoli odrediti potrebite izvide, te mi na temelju istih dozvoli zakonom zajamčeni oprost zemljarine.

(Šibenik), dne

190

(Podpis.)

Ovo bi bilo za okužene vinograde, koji nisu na novo zasadjeni amerikanskom lozom.

Za one pak uništene vinograde koji su na novo zasadjeni amerikanskom lozom, državni zakon od 15. 6. 1890. D. Z. L. br. 143. određuje 10-godišnji oprost od plaćanja zemljarine.

Za postignuće ovog oprosta, treba upravititi molbu C. K. Uredu za očevidnost katastra najdalje do 30. lipnja one godine, koje se je dogotovila sadnja amer. loza na dotičnoj čestici.

Molba imala bi glasiti po prilici ovako:

Slavni c. k. Ured za očevidnos katastar!

Uslied filokserične zaraze uništen je moj vinograd zv. (ime zemlje) u odlomku (ime odlomka) čestice broj... u površini ha a m², te sam ga na novo (koje) godine amerikanskom lozom zasadio.

Pošto je u rečenom odlomku zaraza službeno proglašena, izostavljam odnosnu svjedočbu, dočim molim da se odredi, kako bi gornja čestica, na temelju zakona od 15. 6. 1890. (D. Z. L. br. 143.) polučila 10-godišnji oprost od plaćanja zemljarine.

(Mjesto) dne

190

(Podpis)

(Sliedi).

Naši dopisi.

Imotski.

(„Sloboda“ i učitelj Rako). — D.r Josip Smodlaka — opisujući slavu (!) i lovore, koje je on isti pobrao bilo u Imotskom bilo u Proložcu, osvrće se prigodmice na učitelja Raku i brani ga.

Najprije sve one tobož klevete (!) od nas o učitelju Raki iznešene ponovno potvrgujemo. Gosp. Dragutin Rako — ako je od svih onih osvada čist — zašto nije na „Hrv. Krunu“ ispravak poslao?! Na umirenje veleuč. advokata maloga puka, upućujemo ga, kad dodje u agitacione svrhe u Imotski, da se svrne gosp. M. Karagijiću č. k. stražmeštru, koji će mu kazati, što se

je ono dogodilo u gostioni Jurkana i da li smo mi ista lažna ustvrdili. A za ono što se je dogodilo u Crkvi, da se izvesti kod gosp. J. Jerkovića, I. Vucemilovića rečenog Gjoje i J. Petya. Izazove li nas gosp. Rako ili koji njegov branitelj, izniet ćemo i imena svih drugih vjerodostojnih svjedoka a još i drugih stvari. Nek nas gosp. Rako ne izazivlje.

Iz Betine.

Samo malo rieči na dopis iz Betine u br. 62. t. g. „Kremenjaka“, a to ne radi dopisnika (koji i nije iz Betine, pošto će svoj prilici biti ono skovano na uredništvu Kremenjaka); nego radi javnosti i našega obraza. Gosp. je dopisnik slabo učinio, želeći nicati, gdje nije posijan, i svietu prikazivati, da amo ima njihovih laži-naprednjaka i kremenjaka; kad je svima betinjancim samo nauka slavnog Starčevića sveta. Nek upamti g. dopisnik, da mi dobro poznajemo, koji su pravi pučki prijatelji i koji za puk rade iskreno i nesebično. Pak poznajemo, ponešto i ljude, koji se kupe oko „Kremenjaka“, te i ono ponešto baca na njihovu prošlost crnu ljagu; a što bi tek bilo, kad bi mi znali sve njihove grieha, što su činili na štetu puka, kojem su prikazuju susretljivi, dok bi se dočepali starih jasala. Pravo kaže dopisnik da je ovdje mali broj, koji prima „Pučku Slobodu u Splitu“, a nek bude uvjeren, da će i taj mali broj pasti na ništicu.

I ova nek mu je na utjehu, i na znanje, da svi poslati broji „Prave Pučke Slobode“ u Šibeniku razneseni su na jagmu.

Suviše betinjanci njesu nikad očutili zubima popovsko, a rado i s ponosom priznaju popovima, što su im učinili koristna i što će ako Bog da učiniti.

Ovoliko na ustuk nasrtaja i ljage na naše selo. betinski pravaši.

Žirja.

Ovo je druga godina da smo sagradili krasnu školu, a još na ljepšem položaju. U Zlarinu su četiri učiteljske sile, u Luci i Šepurini po dvie, a u nas škola bez nastavnika. Stoji prazna i zatvorena, a narod željan nauke. Dok škole nije bilo, govorili su nam, da je sagradimo, a da će nam odma školu otvoriti. Eto, mi smo školu sagradili, a sad da nema učitelja. A jeli pravedno da druga mjesta imadu i po više učiteljskih sila, a mi ni jednu? I vrijeme bi bilo da davna nepravda svrši, a neka nam se dade učitelj nikako učiteljica, jer žensko nas nemože i uputiti u našim potrebama.

Tribunj,

Naša škola zatvorena od preko dvie godine. Koliko smo za njom čeznuli, eto je i imamo, ali nije učitelja. Bilo bi vremena da ova nepravda svrši te se pokrajinska vlast postara da barem nastajne godine prestane ovaj nered. Plačamo, pa i prava svoja imademo, nek nam se ne otimlju. Podielite učiteljske sile, a ne komegod trista a komegod ništa.

Tribunjac.

Stankovac.

(Varanje). Prisiljeni smo obznaniti sve novinarske redakcije, knjižare i tiskarnice o nekoj pravoj bolesti, koja je zavladała u našem mjestu. Neiskusna mladjarija ispod 16 godina predbraja se na sve novine, što izlaze u Hrvatskom jeziku, naredjivajući knjige kod tiskarna i knjižara, očitom na-

mjerom da ne plate, jer samo po sebi dolazi, da oni ne mogu odkud ispuniti obveze.

Evo odgovora „Pučkoj Smodlakinoj Slobodi“, koja se hvasta da iz benkovačkog kotara najviše predbrojnika ima u Stankovicima. Ovoj nesretnoj bolesti, krivi su najviše demokrati, koji sa svojim otrovnim listovima davajuć ih badava šire u narodu zloću i svaku opačinu. Ovim kao pošteni mješćani dižemo sa sebe svaku odgovornost, da njesmo na vrijeme obznanili, a zanimarima nek ovo bude na znanje i ravnanje.

Prijatelji puka.

Viesti.

Skupština svih pravaša Dalmacije obdržana je u četvrtak u Splitu. Uspjeh te skupštine mora da obraduje svakog hrvatskog otačbenika, mora da obraduje hrvatski puk, jer su se tu našli složni svi njegovi ponajbolji sinovi, složni i jednodušni da porade iskreno i častno za dobro domovine i naroda.

Skupština je bila krasno posjećena, bilo ih prisutno blizu šest stotina iz svih krajeva naše pokrajine. Svi prisutni obuzeti željom sloge i rada nadjoše način, kako da u buduće medj pravašima bude jednodušnosti, reda i mara u radu za pučku korist.

Skupština je dala liep primjer, kako sloga dobrih u dobru može i mora da donese dobre plodove za dobro otačbine.

Sve je, dakle, proteklo u najljepšem skladu, čemu se dušmani naše zemlje i našeg puka nisu nadali. Ostali su poraženi.

Skupština je u svoje vieće odabrala složno ljude, prijatelje malog puka; tu se sada rame uz rame nalaze Banić don Ante, Baturić dr. Petar, liečnik, Bjažević Stjepan, trgovac, Bradić Frane, učitelj, Bučić dr. Ivan, odvjetnik, Dematei Ivan, Drinković dr. Mate, liečnik, Franceski Vjekoslav, ljekar-nik, Katalinić Damjan, posjednik, Klarić Mate, načelnik, Kulić Vladimir, trgovac, Liepopili Kan. Ante, Majstrovic dr. Ivan, odvjetnik, Marinković dr. Niko, liečnik, Mladinov dr. Jozo, liečnik, Periš Mate, težak i posjednik, Prodan don Ivo, zastupnik, Rašica Gjuro, nadglednik seoskih blagajna „Ljubljanske Sveze“, Škvrce dr. Mijo, odvjetnik, Tambača Jozo, težak i posjednik, Tonković Petar, težak. —

Poslie skupštine vieće se sastalo i izabralo u upravu stranke: dr. Ivu Prodana, predsjednikom, dr. Matu Drinkovića, podpredsjednikom, dr. Mihu Škvrca, blagajnikom, a Vladimira Kulića, tajnikom.

U budućem broju doniet ćemo potanje, što se sve na skupštini za dobro stranke, odnosno puka zaključilo, pa će iz toga svak vidjeti, da je skupština pravaša u Splitu izvršila savjestno svoju domoljubnu dužnost i da uzpostavom jedinstvene stranke prava u Dalmaciji moraju nastati bolje prilike i bolji dani za hrvatski puk.

Stranka prava po tome još je jednom dokazala da je prava stranka

puka, koje se puk mora uvijek držati, ako će da odoli pohlepama i splet-kama dušmana hrvatskog imena.

Živila stranka prava!

Na znanje težačkim roditeljima Usled naredbe c. k. ministarstva za zemaljsku obranu dneva 28 ožujka t. g. br. 602. Dep. II. pustit će se ove godine u doba žetve na popust od tri nedjelje, počamši od 15. srpnja, aktivna momčad stalne vojake i domobranstva, ako roditelji prikažu molbu. Taj dopust dieliti će se u obće sinovima težaka, sinovima roditelja, koji sami rade na posjedu i sinovima roditelja, koji nisu dobili pogodovanje za to, što im je drugi sin na dobitku u inozemstvu. Dopusta pak ne će moći dobiti sinovi dobrotajnih roditelja niti oni, koji bi imali roditelje u okuženom mjestu, da ne donesu na povratku bolest. Svaki vojnik, koji dobije ovaj ljetni žetveni dopust, mora u polju raditi, inače ga ne će dobiti, ili će mu ga se ukinuti. Molbenice za taj dopust moraju roditelji prikazati preko občine na poglavarstvo za nadopunitbeno vojničko zapovjedništvo, a to najdalje do 27. o. mj. Na molbama ne treba biljega.

Dobročinitelji i darovatelji „Radničke Zadruga“ u Šibeniku. Uprava „Radničke Zadruga“ u Šibeniku primila je od g. dr. Ivana Krstelja 200 K, a od g. Jurja Grimanića 20 K. Od gosp. Ivana Berguocchia primila je dar od 100 K.

Dobročinitelju i darovateljima Uprava „Radničke Zadruga“ ovim najljepše zahvaljuje.

Imena dalnjih dobročinitelja i darovatelja bit će jednako objelodanjena.

Čitaocima „Prave P. Slobode“. Naš list imao je tolikog uspjeha, kakovom se mi ni iz daleka nismo nadali. Zdrava načela i misli koje zastupa naš list uprav pogodjuju hrvatskoj duši. I unaprijed ćemo nastojati da ugodimo našim predbrojnima, držeć se čvrsto pouke, koju smo tiskali na čelu prvog broja. Medjutim javljamo da nemamo više ni jednog broja lista od dvaju izašlih, pa nam je zato nemoguće udovoljiti tolikim, koji nam ih pitaju. Neka nam se dakle svi, koji žele primati „Pravu P. Slobodu“ jave, pak će redovito ju primati kao stalni predbrojnici. Tko se ne javi, ne će primati lista.

Trobojnica i demokrati. Začudno je da Splitski demokrati nisu dočekali Šibenski vlak sa trobojnicom. Razlog je tomu da je dr. Smodlaka dao napraviti za Splitske trobojnicu, tako da nije ista onoj, koju imadu svi pravi Hrvati. Ovo je jedna od tolikih nedosljednosti demokratske stranke, da nema, naime, svoga jedinstvenog barjaka!

U malo ne propade „Kremenjak“. Kako su demokrati na skupštini u Splitu proglasili za organe svoje stranke u Dalmaciji „Slobodu“, „Pučku Slobodu“ nisu ni napomenuli „Kremenjaka“. To je bilo veoma začudo Duru Vici, koji je toliko i toliko govorio o svom „Kremenjaku“. I ona šaka demokrata, koje je on poveo sobom, stali se u čudu gledati jedan drugoga. U zadnji čas Makale, budući šibenski Kanibal, predložio da se za Šibenik pripozna „Kremenjak“. Rek bi da Smodlaci ne ide u krv „Kremenjak“, i ako nisu skladne ni njegove „Slobode“ ipak onakovih rječetina, onakovog ovinjivanja na sve što je pošteno, nije nikada u njima tiskao. Zato, mislimo, da je izključio „Kremenjaka“ ali je na posljedku morao pristati na pred-

log Kanibala s uvjetom da se „Kremenjaka“ uredi. Gorka je bome ova čaša za šibenske demokrate!

Bolan krik „Kremenjaka“. Pojava „Prave Pučke Slobode“ teško se je i neugodno kosnula naprednjakâ, koji pendulaju o šibenskom „Kremenjaku“. A kako nećeš, da ih nezaboli? Samim imenom kao da bi htjela reći, da je lažna sloboda, koju propovieda sa svojim bezvierskim listovima dr. Smolaka, uz kojega se je kao vjeran bratac privezao dr. Hjadica.

Tko pročita „Kremenjak“ od 5. tek. mj. ostat će iznenadjen, kako su se bolno stresli svi njegovi pristaše po Šibenskoj okolici, i da nisu imali drugoga posla nego odmah na vrat na nos skupusiti dopise protiva netom izašloj „Pravoj Pučkoj Slobodi“. Tu je viditi dopise iz Betine, iz Šepurine, iz Rogoznice, pak naročito izpredeni članak „Krivo zvono“ što bi želili proturiti, da im je sve izvani došlo; a tamo znadu i vrabci po krovima, da sve to nije nigdje skuhanu nego u Grbešićevoj tangariji, i vjerojatno poznatom vještinom dra Vice, ili po njegovu naputku i odlučnom odobrenju. Kao da ih je zažaren gvozd opekao, dižu jauk, tuže se, dreče se u zapomagaj, kuku lele; a zašto? radi nevine „Prave Pučke Slobode“ koja je doista zdrava naukom i dvostruka sadržajem prama „Kremenjaku“ ali joj nije ni iz daleka namjerom s njim se nadtjecati u zabadanju protiva kršćanskoj vjeri našeg hrvatskog naroda ni u osobnostima, od kojih „Kremenjak“ samo žive, i bez kojih nebi imao ni znao što pisati. č.

Naučni dio „P. P. Slobode“.

Ugljen i vodopad.

Danas je viek željeznica i parobroda, viek strojeva (makina) i velikih tvornica. Jedan parobrod donese iz Rieke u jedan dan, koliko u prvašnja vremena ne bi pet trabakula u deset dana, a jedan će željeznički vlak prenieti iz Beča u Trst u pō dana više ljudi ili materijala nego li bi dviesta običnih kola u dvadeset dana, Podjite u tvornice (fabrike), tamo vidite da nekoliko čeljadi pomoću stroja uradi u 24 sata što ne će stotine glava na ruke u više sedmica.

Ko goni strojeve?

Ljudski um izumi stroj, ali snaga koja ga goni, nije više mišica čovječija, nego je običajno vatra i voda ili ti ugljen i vodopad.

Reče se u svijetu, da su vatra i voda dobri sluga, ali hrdjavi gospodari. Ovo je živa istina. Kako su loši gospodari ti, štioče, znaš, ako si igda vidio — a bit ćeš, — što učini požar i povodanj. Sve ruše, sve nose: i palaču i šumu, i bedeme i mostove, a ni ljudskog života ne štede. Ali ako ovoj divljoj zvieri znaš staviti uzdu i držati je u svojoj vlasti, nigdje korisnijih i poštenijih sluga.

Ti se čudiš kad gledaš, kako dva jaka vranca potežu uza stranu puna kola. Al' što je to prema jednoj teretnoj željeznici? U ovoj je kadgod nanizano ne pet šest kola, nego po osamdeset i do stotine punih vagona, od kojih svaki drži više nego 50 kola. Pa još kako brzo juri! Ne bi je ni najbrži konji pod praznim kolima dostigli.

A znaš li ko to sve poteže? Onaj mali vagon (makina) ili za pravo reći para, koja se vatrom iz vode proizvadjâ. Strašne li jakošti!

Vriednost ugljena.

Kad čovjek ima snage može je svojim razumom za svašta upotriebiti. Takva snaga i to ogromna, neprocjenjiva snaga, krije se u ugljenu. Ne znaš li, da jedan grumenčić ugljena sa vrućinom što je može proizvesti, kadar je podignuti teret od više hiljada kila za jedan metar u vis? A što onda da rečeš o cieľim brdima i planinama ugljena, što ga zemlja u svojoj utrobi krije? Koliko li tu snage, koliko koristi i novca leži?

Ako si bio u velikim industrijalnim (gdje ima tvornica) gradovima, vidio si na stotine visokih dimnjaka iz kojih suklja crni dim, dim od ugljena. U tim stotinama tvornica salivaju se i kuju raznovrstni predmeti od željeza i inih kovina, tka se postav i šiju razna odiela. Na veliko i u brzo spravljavaju se sve stvari, potrebite za hranu i uzdržanje čovječje, pa se onda brzim parodrom i brzim željeznicam raznose i razprodaju po cieľome svijetu.

Promisli, koliko su te tvornice u 19. veku uradile i dobile! Promisli još, da je do pod konac prošloga vieka mal ne sva snaga za strojeve i tvornice bila vadjena iz ugljena! Koliko je taj ugljen zlata dobio!

Snaga iz vodopada.

Voda ne zaostaje za ugljenom.

Vodu, koja s visoka pada, možeš uzporediti sa stupom, visokim i debelim koliko je ta ista voda. Što je stup veći i deblji, to jače upire u mjesto, gdje pada.

Nek je sad stup vode metar debljine, a visok ne 10, nego 80 ili još 100 metara. Ala puste težine! Kakvo li kolo ne bi mogao vrtiti!

Vidio si naše običajne mline na vodu. Voda kadgod ne padne ni s dva metra visine, a nije 20 centimetara debela, pa kako ipak vrti onaj veliki žrvanj ili stupu kreče.

Pomisli sada tolike vodopade na našoj Krki, od izvora, pa do Skradina; pomisli onaj strašni vodopad Gubavice na Cetini, jedan sâm od 70 metara visok. Koliko li vode padne u sami jedan čas, a pada dan i noć. Koliko li se tu gubi snage, koliko li se iz nje može koristi vaditi?

Koji su bili u Crnici kod Šibenika, vidili su šta radi snaga vodopada Krke i to samo jednog diela tih vodopada. Kako li rastapa kamen i ugljen ili bolje rekući kako li iz jednog i drugog, pomoću Krke, zlato saliva.

Koliko je godine ona pusta snaga gubila se u ništa, a po nami i po našoj vladi još bi stala neupotrebljena, kao što i danas veliki dio pada još uzalud.

(Sliedi)

Svaštice.

Amerika. Rosewnt predsjednik Sjedinjenih drzava, salje saboru uloka s porukom da glasuje zakon protiva anarhistima. Poručuje poslanicima da je svako drugo pitanje uprav nuzgredno jer da je anarhista neprijatelj puka, njegove slobode i svega čovječanstva, a da zloća njihova nndmašuje sve opačine ovoga svijeta.

Rosewnt je protestant, nije ni pop ni fratar, a eto kako ih sudi i što o njima govori.

Narode, čuvaj ih se! — I u nas ih imade — Još neće da se čisto očituju, al po djelovanju jesu. To su naši socijalisti-demokrati, koji sad nastoje da te omraze, odaleče od Boga, a potle bi bistro progovorili. Čuvaj se puče tih vukova u ovčijoj koži, daleko im od nas kuća! Naš ih „Kremenjak“ sliedi i u svemu sluša, odbaci ga, neprimaj ga!

Italija. Ovdje vladaju framašuni, žudiji i socijalisti. To su svi otcii ili prirepine demokrata. koji su za novac pripruvni sve prodati: dušu, domovinu, obraz, poštenje pa i istu djecu svoju. Njima je, kako kaže sv. pismo drob Bog. To su čeljad baz ljudskog ponosa, bez značaja. A ti i takovi ljudi u Italiji vladaju i zakone stvaraju. Sad bi htjeli da se iz svih skola ukloni sv. križ i hoće da zabrane da se u njima djeca uče vjeronauk. Ali puk za tome opire. U Genovi skupilo se je do 2000 svi izabranih ljudih, starešina i staraca. Držali su skupštinu i oprli su se taj Bogu mrzkoj nepravdi. I drugdje vrije u narodu, jer mu je dodijala bezobraznost i sila demokratska.

Australija. Ondje Englezi vladaju. Podielili su svu zemlju u pokrajinu, i svaka imade svoga namjestnika. Te namjestnike bira Englezki kralj a samo Englez namjestnik može biti. Isto ko u nas za republike mletačke. Sad se u Australiji narod digao i traži da namjestnici budu Australci a neće ni da čuju za Engleza. A i pravo imadu!

Azija. U Kini uzrujanost protiva Japancima traje neprestano. Na Persiju udarili Kurdi i razorili mnogo mjesta a poubijali do hiljade ljudih. U Indiji je pak najgore. Afganistanci, o dogovoru sa poglavicama urodjenika nahrupili strašnom silom silom. Englezke vlasti otkrile veliku urotu protiva podkralja Kichuvera i svih Englezkih poglavica. Mnoštvo je ljudih pozatvarano. Zaprico je pravi rat, i Englezima se slaba piše. Uradjenici u Indiji nastaju da se oslobode Englezkog gospodstva. Oslobodi Bože jadne narode robstva, a duhom pravde nadahni svakoga, da jednom zavlada u cieľome svijetu sloboda, bratstvo i jednakost koju su ljudima naviestio u Betlehemu.

Poruke Uredništva.

Prijateljima u Zatonu, Primoštenu, Prviću-Šepurini, Kaštelima i t. d. javljamo da „Pravu Pučku Slobodu“ šaljemo na povjerenike, kod koji mogu dobiti list, i platiti.

Pozdrav svima, uz geslo Bog i Hrvatii!

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i drug) — Šibenik

KOD

Šime Šupuka

(Petrićeva kuća kod pazara.)

Može se dobiti prve vrsti

Engleske Modre Galice i najfinijeg taljianskog Sumpora uz vrlo povoljne cijene.

Suviše isti prodaje:

Ječmeno brašno od naškog žita dobro ustrojena 100 Kilogr.	f. 10-80
Zob magjarsku „ „ „	10--
„ bosansku „ „ „	9-50

Posluga brzo i tačno.